

چند نکته نگارشی

۱

– اکثر صاحب‌نظران برخورداری از عزت‌نفس را به‌عنوان عاملی اساسی در سازگاری عاطفی-اجتماعی می‌دانند. «به‌عنوان» از آن دسته از کلمه (عبارت)های اضافی است که در گفته‌ها و به‌ویژه نوشته‌های بسیاری از ما فراوان دیده می‌شود و در اغلب موارد حشو محسوب می‌شود و کاربرد آن زاید است. پس صورت ویراسته جمله بالا این‌گونه است:

– اکثر صاحب‌نظران برخورداری از عزت‌نفس را عاملی اساسی در سازگاری عاطفی-اجتماعی می‌دانند.

حالا به جمله زیر توجه کنید.

– من به‌عنوان پدر تو در قبال زندگی آینده‌ات احساس مسئولیت می‌کنم.

یعنی: من که عنوان «پدر تو» را دارم. یا: من که پدر تو هستم.

در این جمله، کاربرد «به‌عنوان» صحیح است.

اکنون این جمله را بخوانید.

– علی در مسابقات شطرنج دانشگاهی به‌عنوان قهرمانی دست یافت.

در این جمله، فعل «دست یافت» و حرف اضافه خاص آن «به» است: دست

یافتن به‌عنوان نخست. ترکیب «عنوان قهرمانی» نیز ترکیب اضافی (مضاف

و مضاف‌الیه) و متمم است. عنوان در لغت به‌معنای «آغاز دفتر و کتاب»،

«آغازنامه»، «نشانی»، و «آنچه در پشت پاکت نویسند»^۱ است و در این جمله و

نیز در اصطلاح، به معنای «جایگاه» و «مقام» است.

۲

– به این ترتیب، دبیران فرصت بیشتری پیدا می‌کنند تا این هدف را تأمین کنند.

«هدف» را «تأمین نمی‌کنند» بلکه آن را «به تحقق می‌رسانند» یا «تحقق می‌بخشند» یا به آن «دست می‌یابند/

دست پیدا می‌کنند». پس در وهله نخست، عبارت «تا این هدف را تأمین کنند» را

به «تا به این هدف دست یابند» یا «تا به این هدف تحقق بخشند» تغییر می‌دهیم.

پس صورت تصحیح‌شده جمله این‌گونه می‌شود:

– به این ترتیب، دبیران فرصت بیشتری پیدا می‌کنند تا به این هدف تحقق بخشند.

یا:

– به این ترتیب، دبیران فرصت بیشتری پیدا می‌کنند تا به این هدف دست یابند.

البته صورت منفتح‌تر جمله نخست این‌گونه است:

– به این ترتیب، دبیران برای دستیابی به این هدف فرصت بیشتری پیدا می‌کنند.

یا:

– به این ترتیب، دبیران برای تحقق بخشیدن به این هدف فرصت بیشتری پیدا می‌کنند.

همان‌طور که پیداست، جمله «تا به این هدف دست پیدا کنند» یا «تا به این هدف

تحقق بخشند» به ترتیب به عبارت‌های «برای دست یافتن به این هدف» و «برای

تحقق بخشیدن به این هدف» تبدیل شده‌اند و فعل «(فرصت) پیدا می‌کنند» در

جایگاه فعل اصلی جمله قرار گرفته است.

۳

– این ارتباط دست‌کم دو فایده متفاوت می‌تواند به همراه داشته باشد.

«به همراه داشتن» و «فایده داشتن» دو مصدر مجزا هستند که البته در جمله

بالا با هم آمیخته شده‌اند و «فایده به همراه داشتن»/ «به همراه داشتن فایده» را ساخته‌اند.

روشن است که «فایده داشتن» خود مصدری کامل و بی‌نقص است و

فعل مضارع التزامی «فایده داشته باشد» می‌تواند جایگزین «فایده به همراه

باشد» شود. پس، در جمله بالا به همراه زاید است و حذف می‌شود.

– این ارتباط دست‌کم دو فایده متفاوت می‌تواند داشته باشد.

۴

– در اینجا باید از زحمات زیادی که مؤلفان کتاب‌های درسی کشیده‌اند، قدردانی کنیم.

مفهوم جمله بالا این است که گوینده آن وظیفه خود می‌داند «از زحماتی که مؤلفان

کتاب‌های درسی کشیده‌اند» تشکر و قدردانی کند، نه از خود مؤلفان. درحالی‌که ما نباید از

«زحمت» تشکر کنیم بلکه باید از «کسی که زحمت کشیده است»، متشکر باشیم.

این کژتابی در بسیاری از جملاتی از این دست مشاهده می‌شود. برای تصحیح این

جمله، فقط جای «زحمات زیادی» و «مؤلفان کتاب‌های درسی» را عوض می‌کنیم و

ترکیب «به‌دلیل» یا «به‌خاطر» را هم قبل از واژه «زحمات» می‌آوریم:

– در اینجا باید از مؤلفان کتاب‌های درسی به‌خاطر زحمات زیادی که کشیده‌اند، قدردانی کنیم.